

DICK LEHR és GERARD O'NEILL

FEKETE MISE

DICK LEHR és GERARD O'NEILL

FEKETE MISE

Whitey Bulger, az FBI
és az ördögi alku

A fordítás alapja:

Dick Lehr – Gerard O'Neill: *Black Mass: Whitey Bulger, the FBI and a Devil's Deal*. First published in the United States by PublicAffairs, a member of the Perseus Books Group LLC. All right reserved.

© Dick Lehr – Gerard O'Neill, 2000, 2001, 2012

Fordította © Rusznyák Csaba, 2016

Szerkesztette: Mandl Orsolya

Borítóadaptáció: Tabák Miklós

HVG Könyvek

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Koncz Gábor

ISBN 978-963-304-352-3

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

A képek jogtulajdonosainak felkutatása érdekében mindent megtettünk. Ha valaki mégis kimaradt volna, kérjük, lépjen kapcsolatba a kiadóval.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., Budapest, 2016

Felelős kiadó: Szauer Péter

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Kedves László

Nyomás: Generál Nyomda Kft.

Felelős vezető: Hunya Ágnes

*Fiaimnak, Nick és Christian Lehrnek és lányaimnak,
Holly és Dana Lehrnek*

*Megingathatatlan feleségemnek és fiaimnak,
Brian és Shane O'Neillnek*

Tartalom

Szereplők	/ 9
Előszó	/ 13
Előszó a bővített kiadáshoz	/ 19
Bevezetés	/ 21
Térkép: Whitey világa	/ 23

ELSŐ RÉSZ

egy	1975	/ 27
kettő	DÉL-BOSTON	/ 42
három	KEMÉNY MENET	/ 59
négy	ELHAJOLNI	/ 68
öt	TÉTRE, HELYRE, BEFUTÓRA	/ 82

MÁSODIK RÉSZ

hat	KÉTEMBERES BANDA?	/ 103
hét	ÁRULÁS	/ 125
nyolc	A PRINCE UTCAI BÉRGYILKOS	/ 137
kilenc	JÓ ÉTEL, JÓ BOR, PISZKOS PÉNZ	/ 149
tíz	GYILKOSSÁG RT.	/ 167
tizenegy	BULGERVÁROS	/ 185

tizenkettő	A BULGER-MÍTOSZ / 201
tizenhárom	FEKETE MISE / 224
tizennégy	WHITEY ÁRNYÉKA / 236
tizenöt	CONNOLLY FECSEG / 248
tizenhat	LELEPLEZETT TITKOK / 263

HARMADIK RÉSZ

tizenhét	FRED WYSHAK / 281
tizennyolc	HELLER BÁR / 294
tizenkilenc	AKI Á-T MOND, MONDJON B-T IS! / 309
húsz	VÉGE A BULINAK / 324

<i>Utószó</i>	/ 351
<i>Köszönetnyilvánítás</i>	/ 370
<i>Források</i>	/ 374
<i>Jegyzetek</i>	/ 379
<i>Jegyzetek a magyar kiadáshoz</i>	/ 418
<i>A szerzőkről</i>	/ 420
<i>Név- és tárgymutató</i>	/ 421

Szereplők

A BULGER-BANDA

James J. „Whitey” Bulger
Stephen J. „Puskás” Flemmi
Nick Femia, végrehajtó
Kevin Weeks, végrehajtó és Bulger „fogadott fia”
Kevin O’Neil, bandatag
Patrick Nee, bandatag
Joseph Yerardi, bandatag
George Kaufman, bandatag

AZ EREDETI WINTER HILL-I BANDA

A Bulger-banda tagjai, továbbá:
Howard Winter, bandavezér
John Martorano, bérgyilkos
William Barnoski, bandatag
James Sims, bandatag
Joseph McDonald, bandatag
Anthony Ciulla, lóversenybundázó
Brian Halloran, bandatag

A BOSTONI MAFFIA

Gennaro J. „Jerry” Angiulo, alvezér
Ilario „Larry” Zannino, caporegime és consigliere
Donato „Danny” Angiulo, caporegime
Francesco „Frankie” Angiulo, maffiózó
Mikey Angiulo, maffiózó
J. R. Russo, caporegime
Vincent „Vadállat” Ferrara, caporegime
Bobby Carrozza, caporegime
Frank „Cadillac Frank” Salemme, Flemmi gyermekkori barátja
és maffiafőnök az 1990-es években

A SZÖVETSÉGI NYOMOZÓIRODA BOSTONI IRODÁJA

H. Paul Rico, szervezett bűnözés elleni csoport
Dennis Condon, szervezett bűnözés elleni csoport
Ifj. John J. Connolly, Bulger és Flemmi tartótisztje
John Morris, a szervezett bűnözés elleni csoport felügyelője
Lawrence Sarhatt, vezető különleges ügynök az 1980-as évek elején
James Greenleaf, vezető különleges ügynök az 1980-as évek közepén
James Ahearn, vezető különleges ügynök az 1980-as évek végén
Robert Fitzpatrick, vezető helyettes különleges ügynök
James Ring, vezető helyettes különleges ügynök
Nicholas Gianturco, szervezett bűnözés elleni csoport
Tom Daly, szervezett bűnözés elleni csoport
Mike Buckley, szervezett bűnözés elleni csoport
Edward Quinn, szervezett bűnözés elleni csoport
Jack Cloherty, szervezett bűnözés elleni csoport
John Newton, különleges ügynök
Roderick Kennedy, különleges ügynök

SZÖVETSÉGI, ÁLLAMI ÉS HELYI HATÓSÁGOK

Robert Long, Massachusettsi Állami Rendőrség

Rick Fraelick, Massachusettsi Állami Rendőrség

Jack O'Malley, Massachusettsi Állami Rendőrség

John O'Donovan ezredes, a Massachusettsi Állami Rendőrség
parancsnoka

Thomas Foley, Massachusettsi Állami Rendőrség

Joe Saccardo, Massachusettsi Állami Rendőrség

Thomas Duffy, Massachusettsi Állami Rendőrség

Richard Bergeron, a Quincy Rendőrség nyomozója

Al Reilly, szövetségi Kábítószer-ellenes Hivatal

Stephen Boeri, szövetségi Kábítószer-ellenes Hivatal

Daniel Doherty, szövetségi Kábítószer-ellenes Hivatal

Jeremiah T. O'Sullivan, szövetségi ügyész, Igazságügyi Minisztérium

Fred Wyshak, szövetségi ügyész, Igazságügyi Minisztérium

Brian Kelly, szövetségi ügyész, Igazságügyi Minisztérium

James Herbert, szövetségi ügyész, Igazságügyi Minisztérium

Előszó

1988 tavaszán kezdtük megírni a *The Boston Globe*-nak a két testvér, Jim „Whitey” Bulger és öccse, Billy történetét. A Bulgerek élő legendának számítottak még egy olyan hosszú és gazdag múltra tekintő, különféle történelmi alakokkal teli városban is, mint Boston. Mindketten pályájuk mesterei voltak. Az 58 éves Whiteyt a város legnagyobb hatalmú gengsztereként és hírhedt gyilkosként ismerték, az 54 éves Billy Bulger pedig a legbefolyásosabb politikus Massachusetts államban, egyben az állami szenátus 208 éves történetének leghosszabb ideig hivatalban lévő elnöke volt. A maguk területén mindketten elhíresültek fondorlatosságuk és kíméletlenségük okán.

Igazi, velejéig bostoni történet volt ez két testvérről, akik a gyakran csak „Southie-nak” nevezett Dél-Bostonban, az egyik legelszigeteltebb ír környék lakótelepén nőttek fel. Ifjonti éveikben Whitey, a megzabolázhatatlan elsőszülött rendszeresen járt a bíróságra, a középiskolába viszont soha. Utcai verekedésekben és vad autós üldözésekben vett részt, mintha csak egy hollywoodi filmben szerepelt volna. Az 1940-es években kocsival ráhajtott a villamossínekre, és a megállóban döbbenet várokozó utasok szeme láttára végigszágulzott a régi Broadway állomáson. Fején lapos sapkával, mellette egy szőkével integetett és dudált a tömegnek. Aztán eltűnt. Testvére, Billy, az ellenkező irányba indult, és tanult: történelmet, humán tárgyakat és végül jogot. Belépett a politika színterére.

Mindketten bekerültek az újságokba, de soha senki nem fűzte össze az élettörténetüket. Így aztán azon a tavaszon elhatároztuk, hogy

a *The Boston Globe* két másik riporterével változtatunk ezen. Christine Chinlund, aki a politikára specializálódott, Billy Bulgerre fókuszált, Kevin Cullen, a város akkori legjobb bűnügyi riportere pedig Whiteyt tanulmányozta. Mi kettejük közt ingáztunk, míg végül Lehr főleg Cullen kollégájává, O'Neill pedig az egész kutatás felügyelőjévé vált. Bár többnyire nyomozómunkát végeztünk, mi inkább úgy tekintettünk a projektre, mint a város legszínesebb, legvonzóbb alakjai közé tartozó fivérek életrajzának megírására.

Mind egyetértettünk abban, hogy Whitey Bulger történetének középpontjában a mázlista életútja áll. Igaz, egy 1950-es években elkövetett fegyveres bankrablássorozat miatt kilenc kőkemény évet húzott le szövetségi börtönökben, köztük párat az Alcatrazban is, de Bostonba való, 1965-ös visszatérése óta egyetlenegyszer sem tartóztatták le, még közlekedési kihágásért sem. Közben mégis rendíthetetlenül mászta a város alvilágának ranglétráját: a Winter Hill-i banda rettegett katonájából igazi sztár lett, mint Boston leghíresebb gengsztervezére. Időközben összeállt a gyilkos Stevie „Puskás” Flemmivel, és az utca bölcsessége szerint annak köszönhették zavartalan feltérésüket a gazdagság és a hírnév csúcsára, hogy újra és újra ki tudtak babrálni az ellenük nyomozó hatóságokkal.

De az 1980-as évek végére a rendőrök, az állami zsaruk és a szövetségi drogügynökök új elméletet formáltak Bulger töretlen sikersorozatáról. Persze, mondták, a fickó rendkívül ravasz és óvatos, de ez a Houdini-féle megfoghatatlanság mégiscsak túlzás. Meg voltak győződve róla, hogy megbundázták a meccset. Szerintük Bulger kapcsolatban volt az FBI-jal (Federal Bureau of Investigation, Szövetségi Nyomozóiroda), amely hosszú éveken át védte őt a letartóztatásoktól. Mi más állhat a leültetésére irányuló erőfeszítéseik teljes kudarca mögött? Csakhogy volt egy kis probléma ezzel az elmélettel: egyikük sem tudott róla megcáfolhatatlan bizonyítékokkal szolgálni.

■ ■ ■

Az ötletük képtelennek, sőt öncélúnak tűnt.

A Dél-Bostonban élő Cullen számára mindez ellentmondott annak, amit akkoriban tudtunk az abszolút hajlíthatatlan hírű gengszterekről, a bandatagoktól teljes lojalitást megkövetelő alvilági vezérekről. Szembement Bulger világának, Dél-Bostonnak és származási helyé-

nek, Írországnak az egész kultúrájával. Az írek gyűlölete az informátorok iránt nagyon mélyen gyökerezett: John Ford híres, 1935-ös filmje, *A besúgó* (*The Informer*) időtlen és páratlan módon ábrázolja az írek rettenetes gyűlöletét a téglákkal szemben. Ezt megerősíti az a bostoni lehallgatási anyag, amelynek szövege azóta igazi klasszikussá vált. A titkos felvételen Bulger egyik alárendeltje beszélget a barátnőjével.

– Hogy én mennyire gyűlölöm azokat a kibaszott patkányokat – panaszkodott John „Vörös” Shea. – Egy szinten vannak a nemi erőszaktevőkkel meg a kurva gyerekmolesztálókkal.

És hogy mit tenne, ha találna egy besúgót?

– Hozzákötném egy székhez, világos? Aztán fognék egy baseball-ütőt, és teljes erőből pofán csapnám. Addig ütném, amíg le nem száll a feje a nyakáról. Aztán fognék egy láncfűrész, és levágnám a kibaszott lábujjait.

– Majd később beszélünk, édes.

Ez volt Whitey világa, ahol a piti bűnözőktől a nagyfőnökökig mindenki markáns véleménnyel volt az informátorokról. Még a testvére, Billy is megfogalmazta Vörös Shea gondolatainak egy visszafogottabb változatát. 1996-os emlékirataiban beszámolt egy alkalomról, amikor pár gyerekkori cimborájával eltörtek egy utcai lámpát baseballozás közben. Azt mondták nekik, ha megnevezik a tettest, visszakapják a labdát. Senki sem köpött. „Megvetettük az informátorokat – írta Billy Bulger. – A folklórunk tele van árulókkal, akik az őseink földjén eladták a sajátjaikat hóhéroknak és még náluk is rosszabbaknak.”

Mivel ez Whitey folklórja is, 1988-ban mind a négyen teljes hitetlenkedéssel fogadtuk a besúgós elméletet. Alaposan megrágtuk a dolgot, és arra jutottunk, ki van zárva. Ez nem lehet több megkeseredett nyomozók vad és meggondolatlan kapálózásánál, amiért kudarcot vallottak Whitey Bulger lebuktatásában. Röhejes elképzelésnek tűnt, hogy Bulger besúgó lehet.

Mégsem hagyott minket nyugodni a gondolat, olyan volt, akár egy soha el nem múló viszketés. Mi van, ha mégis igaz?

1988-ban Bostonban minden a Massachusetts állami kormányzó, Michael Dukakis elnökjelöltségéről szólt, mi azonban a választási politika e hónapjaiban csak még kíváncsibban és elszántabban vetettük bele magunkat Whitey történetébe. Így aztán Cullen ismét a nyakába vette a várost, és Lehr is vele tartott. Újabb riportokat készítettek a nyomozókkal, akik igyekeztek bizonyítékokat gyűjteni Bulgerről,

hogy rács mögé dughassák. Aprólékosan mentek végig az ellene felépített ügyeken, amelyek mindegyike ugyanúgy ért véget: Bulger röhögve, büntetlenül és sértetlenül sétált el. A nyomozók egy bizonyos FBI-ügynököt, John Connollyt emlegették, aki a Bulgerekhez hasonlóan Southie-ban nőtt fel. Connollyt látták is együtt Whiteyval.

Írtunk a bostoni FBI-nak, és az információs szabadságról szóló törvényre hivatkozva kérvényeztük a Bulgerről szóló akták és anyagok kiadását. Pusztá formalitásként tettük; nem lepett meg, hogy a kérésünk kőkemény falakba ütközött. De attól még nem írhattuk meg, hogy Bulger az FBI informátora. Csak a bűnüldöző szervek néhány tisztjének erős, ám semmilyen bizonyítékkal alá nem támasztott gyanúja állt mögöttünk, az FBI-tól pedig hiába vártunk megerősítést. Arra jutottunk, hogy a legjobb dobásunk, ha megírjuk, hogyan osztotta meg Bulger a helyi rendfenntartó erőket. Úgy volt, hogy a sztori a rendőrkultúráról szól majd, zsarukról és drogügynökökről, akik folyton hoppon maradnak, aztán meg az FBI-jal kapcsolatos sötét gyanúikat emlegetik. Bizonyos értelemben Bulger megosztott és uralkodott; vagyis győzött.

A bostoni alvilág és a nyomozók közti játszma tele volt kísértettörténetekkel és kódosításokkal, Bulger informátori státusza pedig továbbra is valószínűtlennek tűnt. Ettől függetlenül elindítottunk egy utolsó nyomozást, hogy próbára tegyük mindazt, amit az FBI-os forrásainktól megtudtunk. Ennek a kutatásnak a lényegét e könyv 16. fejezete írja le. A végére egy FBI-on belüli forrásból sikerült megerősítenünk, hogy az elképzelhetetlen mégiscsak igaz: Bulger valóban az FBI informátora, ráadásul már hosszú évek óta.

A cikk 1988 szeptemberében jelent meg a helyi FBI-iroda dolgozóinak heves tagadásától kísérve. A bostoni szövetségi ügynökök hozzászórtak a sajtó kijátszásához, és folyton olyan információkkal látták el a sztoriért hálás riportereket, amik természetesen jó színben tüntették fel őket. Ebben a kontextusban aligha meglepő, hogy a bostoni FBI adta a sértettet és elárultat. Sokan készpénznek is vették a cáfolatukat: elvégre kinek könnyebb hinni? Az FBI-nak, a büszke kormányügynököknek, akik megkapták a maguk jól megérdemelt elismerését az olasz maffia lekapcsolásáért? Vagy egy csapat újságírónak, akik az FBI

szerint csak a saját gesztenyéjüket sütögetik? Mivel Bulger informátori ténykedése abszolút képtelenségnek tetszett, és az FBI nagy hévvel tagadta a dolgot, a cikket inkább spekulációnak tartották, mintsem a sötét igazságnak.

Csaknem egy évtized telt el, mire egy bírósági határozat kötelezte az FBI-t, hogy erősítse meg mindazt, amit addig rendíthetetlenül tagadott: hogy Bulger és Flemmi valóban az informátoraik voltak, Bulger 1975-től, Flemmi pedig még korábban. Erre 1997-ben, az FBI és a Bulger meg Flemmi közti korrupt szálakra összpontosító, példátlan szövetségi bírósági vizsgálat kezdetén került sor. 1998-ban, tíz hónapnyi eskü alatt tett vallomás és addig titkos FBI-akták sora döbbenetes visszaélések sorozatára derített fényt: pénz cserélt gazdát ügynökök és informátorok közt; az FBI az igazságszolgáltatás akadályozásával és számos belső információ kiszivárogtatásával védelmezte Bulgert és Flemmit a többi ügynökség nyomozásaitól; ügynökök és informátorok ajándékokat adtak egymásnak, és extravagáns vacsorákat költöttek el közösen. Több ügynök is nyilvánvaló arroganciával beszélt – mintha az egész város az övék lenne. Könnyű volt elképzelni, ahogy az FBI együtt ünnepli a titkukat Bulgerrel és Flemmivel, és magasra tartott borospoharakkal mondanak tósztot az utánuk nyomozó és a meccs megbundázásáról mit sem tudó állami zsaruk, rendőrök és szövetségi drogellenes ügynökök sikeres kijátszására.

Nem mintha a Bulger-ügy lett volna az első, amelyben az ügynökök és informátoraik kétes kapcsolata nyilvánosan az FBI arcába robant. Az 1980-as évek közepén egy veterán miami ügynök elismerte, hogy egy drogcsempészesi nyomozás során 850 ezer dollár kenőpénzt fogadott el a besúgójától. Ennél ismertebb Jackie Presser, a Teamsters szakszervezeti szövetség egykori elnökének ügye, aki 1988 júliusában bekövetkezett haláláig csaknem egy évtizeden át az FBI informátoraként tevékenykedett. Presser FBI-os összekötőit azzal vádolták, hogy hazugságokkal védelmezték őt egy 1986-os vádemelés kapcsán, és az egyik ügynököt végül ki is rúgták.

De a Bulger-botrány a legrosszabb mind közül; egy elrettentő mese, amely alapvetően a hatalommal való ellenőrizetlen visszaélésre figyelmeztet.

A megállapodás kezdetben indokolt lehetett az FBI La Cosa Nost-ra, vagyis az olasz maffia ellen hirdetett háborújában. Köszönhetően részben Bulger és főleg Flemmi segítségével, az 1990-es évekre a maffia nagykutyái mind eltűntek, és hangzatos beceneveket használó, felejthető kispályások sora vette át a helyüket. Ennek éles kontrasztjaként Bulger az évek során gengsztervezérré lépett elő, és az alvilág biztos pontjává vált. Whitey volt a sztár, és Flemmivel ketten alkották az élcsapatot.

„Magas rangú informátornak” azt hívják, aki első kézből látja el az FBI-t a szervezett bűnözés legfelsőbb köreivel kapcsolatos titkokkal. Az FBI irányelvei szerint ezeket az informátorokat szigorúan felügyelniük kell az FBI-os tartótisztjeiknek. De mi van, ha az informátor kezdi „felügyelni” az ügynököket? Mi van, ha nem az FBI, hanem az informátor dominál a kapcsolatban, akire az FBI úgy utal, mint „a mi rossz jófiúnk”?

Mi van, ha az FBI letartóztatja az informátor ellenségeit, és ennek következtében az informátor az alvilág urává válik? Mi van, ha az FBI megvédi a besúgóját, és értesíti őt más ügynökségek ellene folyó nyomozásairól?

Mi van, ha csak gyűlnek a felderítetlen gyilkosságok? Ha dolgozó embereket fenyegetnek meg és használnak ki mindenféle felelősségre vonás nélkül? Ha egy kiterjedt hálózattal rendelkező kokainbanda újra és újra kicsúszik a nyomozók kezéből? Ha adófizetők pénzéből milliókba kerülő bonyolult lehallgatási és megfigyelési akciókat szivárogtatnak ki és tesznek tönkre?

Ilyesmi sosem történhetne, ugye? Hogy egy megállapodás az FBI és egy magas rangú informátor közt ennyire rosszul süljön el?

Márpedig megtörtént.

Ma már tudjuk, hogy a Bulger és az FBI közti alku mélyebb, mocskosabb és személyesebb, mintsem bárki sejtette volna, és ezt az alkut 1975 egy holdvilágos éjszakáján pecsételte meg Southie két szülőtte, Bulger és egy fiatal FBI-ügynök, John Connolly.

DICK LEHR és GERARD O'NEILL
Boston, 2000. április

Előszó a bővített kiadáshoz

Tizenkét évvel ezelőtt publikáltuk a *Black Mass: The Irish Mob, the FBI, and a Devil's Deal* (Fekete mise – Az ír maffia, az FBI és az ördögi alku) című könyvet. Nagyon örülünk, hogy a PublicAffairs, az eredeti kiadónk most egy friss, felújított kiadással jelentkezik. Sok minden történt az első megjelenés óta. Sokan elbuktak az úgynevezett hatalmasságok közül, egykori és jelenlegi korrupt FBI-ügynököktől a Bulger-banda legfelsőbb vezetőiig.

Azóta egy sor másik könyv is megjelent Bulgerről és az FBI-ról, és szinte önálló Bulger-zsáner alakult ki: más újságírók könyvei, a Bulger-banda korábbi tagjainak gengsztervallomásai, vagy, hogy frissebb példát hozzunk, belsős beszámolók olyan nyomozókról, akik Bulgert üldözték, hogy aztán konfrontációba keveredjenek az útjukba álló korrupt FBI-jal. A botrány középpontjában álló ügynököt, ifj. John J. Connollyt 2008. november 6-án ítélték el emberölésért, amiért összejátszott Bulgerrel egy férfi meggyilkolásában, aki segíteni akarta az ellenük nyomozó detektívek munkáját. A 70 feletti Connolly jelenleg egy floridai börtönben tölti büntetését.

Ami még fontosabb, hogy a történelmi jelentőségű botrány központi alakját, ifj. James J. „Whitey” Bulgert, aki 1995 óta szökevény volt, és felkerült az FBI tíz legkeresettebb személyének listájára, 2011. június 22-én végre elfogták a Kalifornia állambeli Santa Monicában, ahol a fél világ szeme láttára nyugdíjasként rejtőzködött régi élettársával, Catherine Greiggel.

Könyvünk az FBI Bulgerrel kötött sötét alkujának narratív beszámolója, amely felfedi ennek az alkunak a gyökereit, az FBI védelme alatt álló Bulger rettegett uralkodását az 1980-as években, végül pedig az FBI mély és mérgező korrupciójának 1990-es évekbeli nyilvános leleplezését. Az új fejlemények új információkkal szolgáltak, és örömmel fogadtuk a lehetőséget, hogy aktualizáljuk az FBI és Bulger történetét.

DICK LEHR és GERARD O'NEILL
2012. január